

נחום סוקולוב וה"פונקציה" הרטמית של העתונות העברית

גדעון קיש

נחום סוקולוב – מנהיג פוליטי ועתנאי

הויכוח הנצחי בשאלת האם ניתן לישב את "חוופש" העתונות עם "אזריותה", מקבל משמעות מיוחדת בהקשר היהודי והישראלי. על העתונות היהודית, ובעיקר העברית, הוטלה אחריות מיוחדת, בהתאם למצבם הייחודי של העם היהודי. בארץ ישראל, לפני הקמת המדינה אף גם לאחר מכן, נמשך "המצב המיתולוגי". נחום סוקולוב, מן האבות המייסדים של העתונות העברית ודמות מפתח שעציצה הרובה ממאמנויותיה של עתונאות זו, הגיע בערוב ימי להצענת מודל של עתונות "מודרנת", שנראה היה כמו ביצוע לצרכי העם היהודי וה坦ועה הציונית.

טייעוני, שוויבוו כאן, הוחרפו בעקבות מסעו לפולין בשנת תרצ"ד (1934), בתפקידו כנציג הסתדרות הציונית. הוא נתקל שם במצבות גועשת בתוך התනועה הציונית עצמה, ובין התנוועה הציונית ליריבתה. סוקולוב מגע, בין השאר, לכדי אידיאלית של העתונות העברית לעומת היהדות והוא מייד לה "פונקציה רשמית". הוא מבקר את ה"סנסצייה" ומסביר כיצד יש לדעתו לסקור את המתרחש בארץ ישראל, כדי לעין בהבטאות אלה גם הרים – למדות שניסוחן יישמע, בוודאי, צורם במקרה. יש בהן חומר רקע מועיל להבנת הויכוח, שנמשך עוד ימם.

סוקולוב, העתונאי והמנציג הציוני, היה בין יוזרייה העיקריים של התעומלה הציונית, היא "ההסברה". הוא היה, במונח השגרור היום, ה"מקצוען" הראשון בתחום זה בפוליטיקה הציונית והקדיש לו, כאמור, חלק ניכר מפעילותו. הוא ראה את העתונות ככליל ראשון במעלה בפעולה זו. סוקולוב הפך את "הצפירה" שלו לבטאון ציוני. לאחר סגירתה העתונן ב-1906, התיינה ב-1907 את קבלתו תפקיד מזוכירה הכללי של הסתדרות הציונית בהקמת בטארן עברי רשמי לתנוועה הציונית. כך נוצר "העולם" בכלל. "השתתפות בעיתונות הגרמנית של הרצל", סיפר סוקולוב, "וואז אמרתי, ואת דעתך לא שינייתי מאז, שאי אפשר לציונות בלי השפה העברית, המשותפת והמשתתפת את כל היהודים. לא הגרמנית ולא האנגלית ואפילו לא היידיש בכבודה ובעצמה, יכוליט לשתח את היהדות כולה."¹ העתונות בשפות אחרות הייתה מוכרת, כמובן, לטוקולוב. הוא ערך גם עתונים בידיש ובפולנית? כתוב והירצה בשפות רבות.

חשיבותה של העתונות עברו התנוועה הציונית נוסחה על ידי סוקולוב במלים אלה:

ואם יבוא מי שהוא ויאמר: אל לנו ליתן את דעתנו על העתונות, ולא נצטרע על היהדות הכווצות, על הפלומוס של התחרות מסחרית, ואעננה לו: זו לשונה של השותחות. אמנים כן, אלמלא היינו כבר מדינה היחסית עובר אל סדר היום ולא היהית גונן את דעתך עליך כל עיקר. כמה וכמה גורמים וכוחות עומדים לה למדינה לשימושה ולהשפעה על הבריאות. למדינה צבא משלה, ומוסים משלה, וכיווץ באלה בדברים, והרשות בידייה להתעלם מן העתונות. ואנו הרי כמעט אין לנו כלום, והרי אנו כתנוועה של רשות והתנדבות, סמכים על שולחנה של העתונות בלבד. ואם העתונות טועה ומטעה, היסטוריית, נקלעת ונסערת בין הקצונות של יתר אופטימיות מכאנן ויתר פסימיות ומרה שחורה ודכאון מכאנן, הרי שמטבע זו נתבעת מלאיה בפרצופה של כל הציונות כולה.²

על העתונות היהודית התומכת ברגעון הציוני מוטלת, אפוא, על פי נוסח זה פונקציה ציונית-מדינית "רשמית". להיות מעין עתונות רשמית של

רחוב היהודי בווארשה, שנות השלושים

MBOL זה של דעתנות יתרה הביאה לעולם וחוותה ובבואה עתונות היירש. העבריות הראשונה של תקופת ההשכלה ושל ראשית הציונות מקצת אצלות היתה בה, רמה מסוימת, מידה קבוצה של שליטון עצמי וכיבוש עצמי; היא חיבכה הדרגה תרבותית מיוحدת. והנה גורם תרבותי זה כמעט שנקשר ויצא מן העולם. דמוקרטיות מזויפת עקרה כל זכר של עליונים ותת-עלונים ובינוניים בחרות, ניכשה כל שיורי סמכות ואוטוריטה; ובڪום דעת יצורו בעל אחריות, sclbo פתח לעקרונים ולחובתם ולידיהם, העמידה תחזר ובהו, ובobil של ריבוט אינטנסיבי, עצבנות יתרה, להיטות אחרי המרעש, והוא מן הכלל, רדיפה אחרי מליחנותה שבמודה. ואין תקנה ותרופה אמיתית למסורת של כל הספיקים שעלו בגין המפלגתיות. מצווה היא שתקטום ציונות חדשה, בעלת מגמה וכוכנה אתודוטית, במקום הפילוגים, ציונות שתחאה שקריה ורוויה רוח לאומית במקום הרוח העממי הערבי, ציונות עברית כולה ולא "יידישית שוקית" (הידייש היפה האמיתית אף היא נתגסה כולה).

עברית מול יידיש

התכוונות האידיאליות שמוצאת סוקולוב בעברית, בעיקר זו "הראשונה" של ההשכלה שבה הוא נזכר מהונ נוטalgיה לא מוסתרת, גוררות את הפונקציה החיבורית שהוא ממלאת מן הבחינה הציונית-מדינית הנראית לו. ומולה הפונקציה השלילית של עתונות היידיש ה"שוקית". לפונקציה החיבורית מרכיבים שונים. תכננות כמו רצינות, פיתוח ואוטוריטה או יצירה היורכיה תרבותית מושכלות באמצעותה על הקהל. בכך ממלאת העתונות העברית את תפקידיה. ההצעה המעשית הנובעת מכאן: הקמת עתון עברי בפולין, עתון יומי של תנעות הפועלים. סוקולוב מבקש כי עתון זה, "דאס ווארט", הדראה אור בידייש חיליף את שפטו:

מצווה היא שיהה העתון יזא לאור בעברית. אמן מבינים את העברית פחות, אבל כנגד זה מחשבים אותה יותר. אם אנו חושבים שא-ידייעת העברית היא עובודה שאינה בשינוי ובתמורה והרי אנו מקבלים על עצמנו גור דין זו, הרי אנו מודוראים על לשונו הלאומית, שכן ידיעתו בעברית מתה הולכת ופוחתת. עתון טוב כופה את עצמו על הבריות שיהיו קוראים אותו. אותה קראת המונחים ביידיש היא שגנלה עליינו תஹרו ובהו זה שאנו שרים בו עכשו, ועתון עברי וטוב עשוי להבהיר לנו את העולם... אני על דעתן עמד שעתון הפועלים בווארשה צריך להיות עתון עברי ורק עברי.

"דאס ווארט"

— מעין "דאר" בימי

Das WORT
Dziennik pochodzenia żydowskiego

Warszawa Nowości 25 listopada 1986 - 25 kwietnia 1986 - 25 kwietnia 1986

המדינה-שבדרן, שכוחה רב משום שמדינה זו עדין אינה קיימת. סוקולוב נוגע כאן במאפיין חשוב של העתונות העברית וחולק מן העתונות היהודית מאו יסודה. חוסר מוגרת מדינית ובכמה ציבוריות דחפו פעילים יהודים אל העתונות, שהפכה תחליף לבמות אלה בשל מעמדה של המלאכתה והלאה המשמשים בה ביהדות. חלק ניכר באלייטה הציונית מתחילה בא מן העתונות או עסק בה. אך גם יצירות של המוסדות הציוניים לא נטלה מן העתונות, על פי סוקולוב, את הפונקציה הרשימית.

כבר במסגרות הסבריו על הטרופתו המאוירת במקצת לרעיון תיאו של הראל ול"ציונות המדינה", הדגיש סוקולוב את הפונקציה של ציונות המולטל, לדעתו, על העתונות וstor בלגונג את ההנחה, שליפה הגיעו עורך העתונים אל הציונות כתגובה לבקשות מצד קהלם. להיפך, אם ישנו עתה בין הקוראים ציונים ורכים — אנחנו הרינו לדנו את העם הזה. אנחנו עשינום. הציונות, רבותי, איננה מין ספר מפליא, מין סנסצייה, לשים אותה מטעמים... שאפשר לעשות בהן שורה... ולתפוף את המן הקוראים בלבם. להרבות חותמים. טעות גורלה אחים טוועים. המון הקוראים מבקשים מטעמים אחרים... הוזרנו להיות על דעת הקהל החיא לעול ולמשא".

והנה, כעבור ימי, הוא ניצב מול מצב הפקך לאורה. ההסברת הצליחה, ואמצאיו החקשורת סובלמים מעדך מידע בנוסחה. הציונות הפכה למטעמים". סוקולוב מבחין בין רמת האינפרומציה בזירה אריפה לבין וושבערבה. הוא מגע למסקנה, ש"באירופה המודרנית יהודים יותר מדי על דבר ארץ ישראל, ובאירופה המערבית — פחות מדי. יותר ארץ — היכן? וכי אפשר לדעת יותר מדי על דבר ארץ ישראלי? כן! אם כל שמוועה מאיזו פינה של תל אביב, אם כל רוח וכל לחש של פקיד, וכל אומדן והשערה של חבב זה או אחר — מקבל צורה מנופחת ומרעישה עלולות... אז היתי מקבל על עצמי את האחוריות המוסרית بعد הגערן... המוח היהודי טוחן יותר מדי. אין זה צורך אובייקטיב של בני אדם באירופה המודרנית לרגל ארץ ישראל; אלא צורך טובייקטיבי של בני אדם באירופה המודרנית לרגל מצב רוחם ורגליהם. הפשט הציוני נעשה להם עירף ומשעמם, והם צריכים לדברי חזוןין, לפלמוס, לחדרות שבחדרות, כדי לעירר את עציבותם... ובהמשך: "אנו מדברים יותר מדי, וכוחותים יותר מדי. אנו עושים משבטים על ידי הברהה אודותיהם... והperftron: "אפשר להביא לידי כך שהtenant של העתונות המתווכת יהיה יותר הונגן". בפולין של שנות חרצ'ז, "מערכת הידייעות של העתונות שלנו כאן איזומה היא; לא תמצא בה כמעט אף ידיעה אחת מדעית ובלתי מפלגתית; הכל 'מכושים ומרוקח', מצובע ומונפה..."

דברים אלה ורובי הציגותים שאביה להלן נלקחו מסדרת מכתבים שכותב סוקולוב בעקבות מסען. המכחבים שוגרו לחבר הנהלה הציונית ברל לוקר בלונדון.⁵ בתקופה זו של קרע וטערה בתנועה הציונית, מוצא סוקולוב את אחד משורשי הרע בעתונות היהודית. הוא מתייחס בעיקר לעתונות היידיש, אך גם לסתוכנות הידייעות היהודית — ATJ, המביא לקראן עודף מידע על המתוחש בארץ ישראל ובתנועה הציונית, באורת היסטורי ובבלתי אחראי, אינטנסיבי וככל לא "רשמי".

בעריבטען און פילדסן פון דער מאמענטן Der Moment פון 15 נראשטיין

"הײַט" – יומון ביידיש שהופיע יותר מששים שנה

עתונות יידיש (שלילית)

פלגנות, מפלגתיות
דמוקרטיה מורייפת"
ודידפת סנסציונית, בלבול ועצבנות
אינטנסטיביות
עודף מידע
סילוליפם
(מניעים מדיניים ומוסריים)
המוניות, "ערברוביות" "עמימות"
המגמות, הכלכלה
ארעיות

עתונות עברית (חויבית)

אנגליזציה, איחוד לאומי
טמכותיות, אוטוריטה, היררכיה
רציניות, אחריות ואיפוק
עקרונות
ניפוי ונקון צנזורה
הגינות, דיקט
"יחוד, רמה, אליטיזם, "לאומיות"
תרבותות, חינוך והשכלה
הכשרות דעת קהל
וחיכנון לטאות ארוך

בידייש – ממשין וטווען סוקולוב – אין עתון חדש כאן עלול לעשות רושם, שכן מרובים כאן עתונים ביידיש לאין מספר. "כלום יודעים את כמה עתונים מתקיים כאן בעיר השדה? אתם אינכם אלא מכירים את 'הלוויינט' שבhem, את 'ההיינט' ואת 'המאמענטן'?" ואין אתם יודעים ומיכירים את עשרה עתוני הצהרים ואחר הצהרים והערב כל אחד שהנסציה שבו עולה על זו של חברו. בשאון-שוק רב זה שבוחנים ועתונאים לא יישמע קול צפוזו של עתון אחד; אבל עתון עברי ארצישראלי ימצא הר בתוכה הלבבות. ראשית, משום שעטן וזה יונס מסביבו, עם כל היוטו עתון הפועלים בעל מגמה מסוימת, את כל הציונים הקרים עברית; ושנית, משום שלא יראו בו כדרך שוראים בכל עתון בידיש, ב'ז'תחרות מסוכן'. סוקולוב מצורף אפוא טיעונים מעשיים בצד האידיאולוגיה. הוא מוסיף תכוונה ומריכב נוסף בפונקציה החיויבית:

כשעומדים אנו במקצת העמליה עליינו להבחן יפה בין שתי בוחינות: בחינת האצלחה מיד ובוחינת התועלות המתמידה... לצרכי תעמליה לשעה, לרגע, אין ספק شيיפה היא היידיש מן העברית, ולפיכך אף סנסציה, קול תרואה, יפים ומוקובלם יותר על התרבות וגם יש בהם יותר כדי להכנס לפֿי שעיה מאשר הלימוד וההסברה. אולם, כשההבדרים אמרורים ברופוי המצב, כמו, למשל אצלונו, ובכל מקום שמתפקידו יהיה להתעורר בדבר ולכון את המצב ואת הרוחות כלפי תחייתה והתחדשותה של הסתדרות הציונית... שם אין אנו רשאים להיות עכדים קזריראות של מציאות הדגע, אלא אדרבה, מצווה לנו להזכיר בודך הקשה ולשמור על עיקרינו ואמונהנו לשונונו הלאומית.

אשר לדמותו של העתון האידיאלי, אין סוקולוב מסתר את האופי ה'קונסטרוקטיבי' שהוא מייד לו ולאינפורמציה המסונגנת שלו לו לכלול:

אני מאמין שעטן עברי טוב, וביחד כשיודיעו הדבר ויתפרנס שמאחורי עמודה האקווטיביה שלנו, שלא הפתעות והגומות והרעשות עם כוורת ענקיו יבואו בון, אלא הרזאה כנה אמיתי של הדברים כהוויהם; עטן שאינו חייב להודיע על מעשי פרעות, שערוריה והתרגשות בארץ ישראל כדי לעודע את הקוראים, שלא יכול למתן זרועות החנומה, אלא עטן הכופה לקרה מה שונאה הוא,יפה בעריכתו, ישווה לנו כבוד בעצם הוויו (והוא הדבר החשוב ביותר שהוא) ... עטן יומי הגון – כוח של ממש, כלי השכלה וחינוך לבוגרים.

במקום אחר הוא מתחזה תכנית פעללה לה'העלם', על מנת שייפעל במקום סוכנות ידיעות רשמית, כל עוד לא התגשמה תכניתו של בן גוריון להקים סוכנות זאת, שתשתמש משקל נגד לsocננות הידיעות היהודית AAZ' "בידינו הוא הדבר לשנות את 'העלם' ולכונו כלפי המטרות השהתווית אותן למלعلا: אינפורמציה נאה זהירות, נקייה, מנופה, נתינת דעת מזרות על כל הסילופים והסתירותים אשר בעתונים היידים בפולין ובאמריקה והכחשתם..."

ראוי אם כן לסכם את מרכיבי הפונקציה ה'רשימת', החיויבית', שמלאת העתונות העברית עברו סוקולוב, מול זו "שלילית" של עתונות היידיש.

אמת הארץ ישראלי

אשר למידו המתרנסים על הנעשה בארץ ישראל על ידי הכתבים הרכבים של העיתונות היהודית-פולנית, כתוב סוקולוב: "נבהלה מכם מפני המרחק הרבה אשר בין המציאות ובין דין התיאורים והסבירם..." חלק נכבד מכך נובע מרוחם של הכותבים, שהרי מיהם הכתבים והשליחים היהודיים היוצאים לאוזן? "העלובים האלה, שנפשם יצאה לנטזיות, אינם יכולים להתחבב על בעלייהם, על בעלי העתונים, המעניינים להם על פי הרוב שכור וועם بعد עבודתם, אלא אם כן ייבאו לקוראים ידיעות אלה העשויות לעורר ולהרגין את העצבים שנקהו..." לאחר שהוא מתאר את ההגנות שבתיוארי התעללות המשטרת הבריטית בנשים ובילדים, הוא מצין באירוני: "מה תימה בדבר, ש'פצעה' זו הותקנה במיוחד לבכור הגליין ערבי שבת, משומ שגליין זה נمبر פ' שניים מגליין רגיל של אחד מימות החול..."

איך ומה צריך, אפוא, לכטוב כתוב הארץ ישראלי? סוקולוב מביא דוגמה מתוקפת "הצפירה" של פעם.

לפנים היה לעתויו סופר בירושלים ושמו יעקב גולדמן, והואים לפניו מתחן הציונות בימי תוגרעה, ועודין לא היה מנדט בעולם ולא פוליטיקה ציונית, אבל כבר קיימת הייתה "פוליטיקה יהודית". רבים היו ומתנצחים תמיד; מפלגות לא היו עדין קיימות במספר רב, אבל מלחמה סוערת תמר הייתה קיימת בין מוסדות קבצנות, מלחמה לחירות ולモות. כל מה שגולдумן היה מhaar באח הכהשה של פינס בנגדו, וכל מה שהיהודים פינס – החחשה של "ח'באלת" של פרומקין בנגדו... ומכיון שלא יכולתי לבוא עם הסופר של ירושלים לידי עמק השווה בענייני פוליטיקה, הטלתי עליו לשלחן לי במקומ החדרשות תיאורי חיים, למשל מחיי הספרדים, היאך הם מחנכים את ילדיהם ב"מדורות", היאך הם מלמדים את התלמוד לבניהם; הספרדים, מסורתם ומנגיהם, שירוים שליהם, אימרות החקמה וכיוצא באלה. וכן עלה בידי להפוך את הקורספונדנט המתפלס תמייד, המרטן, הנרגן והחדר צדדי, למחבר מלודיל-הועל, המתבר מחרקרים מעניינים ומאלפיים ומתראר תיאורים נאים.

והוא מבחר את כוונתו:

מתכוון אני לכך, שה怯怯בות תצמצם את ההרהורים הפוליטיים שלו ואת הפלמסנות המגורה ותרחיב את ידיעותיה על החיים ועל העבודה: עליה לחזור את טבע ארץ ישראל, לעורר ולהמשיך את חיכתם של בני ישראל לארץ; מצوها עליה לחזר את העבודה בשדה ובגן, בתומי המלאכה, בסדרנות ובכתי החורשת, בתבי הספר... ולא בספרות יבשות ובבדים וחשבונות כלכליים, עמוסים מונחים מתחור הכלכלה המדרנית המיגניות ומשמעותיים, אלא בתיאורים חיים, המפרפרים ומרקעים, הנובעים מתוך ראייה והסתכלות במישרים בחאים ובמניעיהם ובגורו-םיהם. הטלגרומות רבות-המלחלים והמאמרים הראשיים בבי-הייעוט על התangenויות עם המשטרה ברוחות תל אביב אינם מעלים אלא חשיבות יתרה לטפלות ומלהיבים ומליהיבים את חומו המוח.

דרישה זו היא קלאסית למד' בתולדות יהיס השלטון עם העיתונות. את התהוויה והקונסטרוקטיביות" אי אפשר לכפות על העיתונות המסחרית

עתונאות היידיש בגולה אינה יכולה לעמוד בפונקציה הרשミת לא רק בשל מהתחרות המסחרית, אלא גם בשל ערכובה עם הפוליטיקה על ידי פוליטיקאים ללא בינה, תופעה הטומנת בחובנה, על פי סוקולוב, הן את כוחה של העיתונות והן את הסכנה הטמונה בה עברו הציונות:

... העיתונים עצמם העשויים כאן את הפוליטיקה ובסמכות אל עסקיים, עסקי מכירת העיתון ואל הסימפטיות האישיות שלהם (הסימפטיות של העסק) אל סופרים ואל רגשות הטינה לסופרי העיתונים האחרים, המתרנים בהם. תסוכות משנה של אינטלקט, בריתות וצידוקים וערופי צירופים, בה אף הציונות היא כదור משחק ביריהם בין שאר העניינים... המנהיגים העתונאים מתרחים מדרעת ומכוונה על פת לחם ועל קרבוב של כבוד.

כדי להציג את "חוורס אחריוותה" של עיתונאות היידיש מספר סוקולוב, כי לאחר פגישתו עם הנשי מוסיצקי יצא ה"מאמענט" בכוורת, לפיה "מלחלות שמיעות" שטוקולוב הזמין את נשי פולין להצטוף ל"ווער למען ארץ ישראל". כאשר מחה על כך בפני העורך, התנצל זה והסביר לו, שבידייש המליה "שמעה" נרדפת לשקר ולכן אין המערכת אחראית למה שנכתב.

ימוניים, שביעונים וכתבי עית מבית החזאה של "הײַט" בפולין

למרות ביקורתו, שיקפה משנתו של סוקולוב את גישת המוסדות הרשמיים לנושא העתונות, גישה שנמשכה ונעננה בחיבור עוד שנים ורבות לאחר מכן קום המדינה. "זעדה התגובה" אשר ייצגה את כל היומנים, כמווסד מכון ומתחם את תגוכות העתונות העברית בארץ כל מה שנגע ב"מודיניות הציונית והישובית בימים אלה",¹¹ מצאה את המשכה ב"זעדה העורכית". "הפונקציה הרשומית", אותה ייעד סוקולוב לעתונות העברית, המשיכה להטביע את חותמה על התפתחותה של העתונות בארץ ישראל.

☆ ☆ ☆

1. "העולם" 1933, גליון ט', עמ' 135.
2. "ישראליאט" (בפולנית), 1896 — 1902 ; "דער טעלעגראָפּ", 1905.
3. מונך "מעס לפלונייה בשנות תרצ"ד", ספר סוקולוב, ירושלים תש"ג. להלן: מסע לפולניה.
4. "הספרות הציונית", ב"הצופה לבית ישראל" בעריכת ג. קרסל, ירושלים תשכ"א, עמ' 183-198. להלן: הצופה לבית ישוא.
5. מסע לפולניה.
6. "ראס וארט" נוסד ביולי 1933 ונערכ על ידי זלמן ריבשוב (שו"ר). העורך החזיק מעמד 11 חודשים בלבד.
7. "הינט" (1939-1940). ב-1919 אוחז עם הבטאון הציוני "דאס יידישע פאלק" גונדר, למשה, עליידי יצחק גרייביט. מ-1929 החלה להופיע מהדורות אחר-צהרים שלו — "הינטיגע נייעס".
8. "מאמענט" (1939-1940). עתון זה נתה לסתנסציה. מאז 1938, שימוש ככטאן המפלגה הרוויזיוניסטית בפולין, שרכשה אותו. מהדורות אחר-הצהרים שלו, "ראשאטור וראדי", החלה להופיע ב-1924.
9. 17 עתונים בidiș בין 1928-1934; 106; 106 ב-1934. (על פי סטטיסטיקה פולנית רשמית משנת 1937 (1937). באורה שנה היו בפולין 3,113,900 יהודים. ש-2,732,000 מהם דיבור יייש.
10. "כיצד תוכה העתונות את ארחה", הוצאה לבית ישראל, עמ' 541-565.
11. מכתב "זעדה התגובה" לבנ-גוריון ולבן-צבי, 7 באפריל 1943.

או על סוכנות הידיעות היהודית, אלא על עתון כמו "העולם", ושם "זעדה היא להעמיד זמן לזמן את הסופר מן הארץ על טיב הידיעות שעלי לוודיע". סוקולוב עבר כאן מביקורת העתונות אל ה"הסברה". הוא סביר, שהפרשנות ודרכי עשייתה הן אחד הגורמים המכרים בתונענותנו".

"אחריות העתונות קודמת לחופש הביטוי שלה. לפחות אצלנו, ובמצבנו. והוא פקידינו בעתונות שלנו: לא לעשות למוקללים שביהם, אלא כמחוקקים שביהם", אמר סוקולוב בדרכיו על מגבה המוחדר של העתונות היהודית בקרב עתונות העולם.¹⁰ "ארצות הברית יכולה לסבול את הסנסצייה המהונפה, וזה הימ גודול ורחב ידיים: ואם ישlico לחוכו ורבבות עם את פסולתם, שטף הגל ישם, ולא יידע כי בא קל קרבם. אבל נחלו נחל קטן; ומימי עומדים, ואין לדלחם... האמת והדיק נחוצים לנו כאורור לנשימה. הקו הבי אופיני של עמנו הוא צניעות וענווה... ורמי הגוזמאות וסיגנון הלהיטים... עלולים לחזור תחת כל הבטחון שהפעם צrisk לבתוות בעתונות ולשלול ממנה את הכרה המהיג ואת האבוטריטה שאנו צרכים להם לשם קברנותות והשפעה. המגמות הבלתי נסבטיות צריכה להצטמצם בכירור השקפות גלוויות, ולא לעבור לצביעת החומר האינפורמציוני... בטוח אני שהיהודים שלנו ייבו לקרוא את עחונינו, אם היו פתוח 'מעניינים' ויתור מדורים..."

יש להניח, כי קחל הקוראים של היום היה גורם לו אכזהה, אך בתקופת, על פי תמונה מאכזב זו, דומה שסוקולוב היה צריך למצוא את סוג העתונות הרצוי בארץ ישראל עצמה. העתונות העברית בארץ, נתונה בין הלחץ הבריטי לתעומלה העברית, שמשה מודל לעתונות "רשימת" של המדינה-שבדרך. למושג האחריות העתונאית צורפה גם הריתעה המסורתית ביהדות מפני "הלשנה" ומפני חיסול השבונות פומבי של אומה נרדפת לעיני אויביה-מדכאיה, פן יעשו בו אלה שימוש. אך סוקולוב הפגין בסוף ימי אכזהה, גם מאופיה של עתונות זו. "אמנם בארץ ישראל אי אפשר שהזרבים והמצב ייעשו כל כך רעים. סמכים ובתוחים אלו באירוען דארין ישראל"; הרעיון הלאומי חזק הוא מדי... הלשון הלאומית גופה, אף שבתוכים אחרים הגיעה כבר לתהומי היידי שבעצמו... מעלה את הדברים לידי רמה אחרת. אולם הורעו הדברים למרי גם בארץ ישראל, ומוחבטו הדגולה להילחם בצרה זו, בפגיעה רעה זו של סנסציה עד רמה, גם שם." במקומות אחר גוררת תולנות על עתונות ארץ ישראל: "קורא אני גם את העתונות, שלא לדבר דבר רובם שטיפים בסנסציות, מנחים ומתחכם כדוגמת העתונות כאן".

ובכל זאת, על פי הجين המודול שבסנה, הייב היה סוקולוב להבחן בין חטאיה העתונות הארץ מוצא "טירוף" של המרכיב, ובכו של השניה: רוע של הראונה הוא מוצא רוע של המרכיב, ובכו של השניה: רוע מכון ועובדיה דורה. ידיעות אזקה, זו לדעתו דרך הטירוף של העתונות הארץ-ישראלית, זו דלות תוכנה, הנובעת מחוסר כוח המזאה ודמיון ותדಗיונות של החיים, המשודלים למלא את החסר על ידי דישה מרובבה וחזרה לאין מטר על כל "יש אומרים" ו"יש מלחשים"; ומולה — "עבדות שטן זו של העתונות בגולה, הרודפה תמיד אחרי סנסציות, המשתדרת להפיץ יום יום יידיעות מרגיזות ומחരידות, כדי להמשיך תמיד בהתרgestות והתרוגזות על קהל הקוראים..."